

16. Lowenfeld, V. 1959. "Creativity and art education." *School Art* 5(2): 5–15.

17. Olah, A. 1987. "Creativity and Personality Variables." In *Studies in Creativity*, 87–108. Budapest.

18. Sternberg, Robert J., and Todd I. Lubart. 1995. *Delving the Crowd: Cultivating Creativity in a Culture of Conformity*. N. Y.: Free Press.

19. Torrance, E. P. 1988. "The Nature of Creativity as Manifest in the Testing." In *The Nature of Creativity*, edited by R. Sternberg, and T. Tardif, 43–75. Cambridge: Cambridge Press.

20. Venker, K. 2004. "How are you creative?" *Deutschland: Politics, Culture and Economy* 5: 64–66.

I. Skyba

THE PHILOSOPHICAL AND PSYCHOLOGICAL DIMENSION OF CREATIVITY AND CREATIVENESS

Introduction. Different aspects of the problem of creativity and creativeness have a long and rich history. Interest in the study of this phenomenon dates back to Antiquity and is associated with the mystery and mysticism of the creative process. The earliest scientific studies of creativity in global psychology are attributed to the works of the English scientist Francis Galton, who explored intellectual giftedness through statistical analysis of human performance outcomes. The works of J. Guilford, who introduced the concept of divergent thinking, are considered the starting point for scientific research in the psychology of creativity and experimental studies of creativeness. Contemporary interpretations of the essence of creativity emphasize its universal nature, acknowledging that creative qualities are inherent to all individuals. **The aim and tasks** are to explore the features of the philosophical and psychological dimensions of creativity and creativeness. **Research methods** are general scientific and specialized methods and approaches are employed to investigate the features of the philosophical and psychological dimensions of creativity and creativeness. **Research results.** Different researchers focus on various aspects of creativity, either emphasizing its individual components or constructing systems of interacting elements. Philosophers view creativity as an essence that simultaneously belongs to both the subject and the external world. The most important indicator of creativity is thinking, characterized by divergence, convergence, breadth of categorization, and the remoteness of associations, which reflects a tendency toward broad generalizations of phenomena that are not visibly connected by categorical links. **Discussion.** The discussion includes an analysis of the psychological and pedagogical characteristics specific to each age, emphasizing the need to consider these factors in the process of developing creativity as a personality trait. Particular attention is given to the potential of adolescence in fostering creativity, as this period coincides with the student years. **Conclusions.** A creative personality possesses a creative style of activity, which is based on a developed and systematic sequence of actions aimed at enhancing the ability to perceive uniqueness and novelty in any object and to produce original outcomes or results.

Keywords: *creativity, creativeness, divergence, convergence, personality, creative mind, communication, society, activity.*

DOI: 10.18372/2412-2157.40.19331

УДК 141:004.77:316.77 (045)

О. П. СКИБА

СПІВВІДНОШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ІНДИВІДУАЛЬНОГО У СУЧАСНИХ НАУКОВИХ КОМУНІКАЦІЯХ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Національний авіаційний університет
e-mail: oksana.skyba@npp.nau.edu.ua;
ORCID ID: 0009-0004-7271-3410

Анотація. В останні десятиліття стрімкий розвиток інформаційних технологій став причиною появи нових форм віртуальної комунікації. Звісно, старі форми комунікацій, які вже можна вважати традиційними, частково зберігаються, але деякі з них поступово відходять у минуле. Так, свого часу телеграми були витіснені sms-повідомленнями, а звичайні паперові листи спочатку потіснила електронна пошта, а потім можливість комунікації у різноманітних месенджерах (Viber, Telegram, WhatsApp тощо) та соціальних мережах на зразок Facebook. Зміни, що відбуваються у сучасній системі комунікацій, сьогодні торкнулися і сфери науки. До новітніх форм наукової комунікації відносять ті форми, які ґрунтуються на використанні інформаційно-комунікаційних технологій та глобальної мережі Інтернет. Сьогодні дуже рідко в якості суб'єкта виступає окремий учений, найчастіше суб'єкт постає у формі наукового співтовариства, чисельність і склад якого іноді важко визначити, тому наукова комунікація стає однією з умов отримання нового знання. І, як наслідок, невід'ємною частиною результату наукового пізнання стають індивідуальні і соціальні характеристики пізнавального суб'єкта.

Ключові слова: наукові комунікації, Інтернет-комунікації, особистісне знання, електронний журнал, міжособистісна комунікація, інформаційно-комунікаційні технології.

Вступ

В останні десятиліття стрімкий розвиток інформаційних технологій став причиною трансформацій у багатьох сферах життя суспільства. У науці, освіті, економіці, культурі тощо відбулися якісні перетворення, що і стали основою для виникнення нових електронних форм комунікації, які все більше витісняють із повсякденного життя людини живе, реальне спілкування. Мережа Інтернет з'являється ще у минулому столітті, однак тривалий час її існування не здійснювало помітного впливу на життя суспільства. Лише в останні десятиліття інформаційні технології досягають такого рівня

розвитку, що починають здійснювати значний вплив на розвиток людської цивілізації.

У першу чергу, високий рівень розвитку інформаційних технологій зробив можливим і доступним спілкування у світі віртуальної реальності. Звісно, старі форми комунікацій, які вже можна вважати традиційними, частково зберігаються, але деякі з них поступово відходять у минуле. Так, свого часу телеграми були витіснені sms-повідомленнями, а звичайні паперові листи спочатку потіснила електронна пошта, а потім – можливість комунікації у різноманітних месенджерах (Viber, Telegram, WhatsApp тощо) та соціальних мережах на зразок Facebook. Зміни, що

відбуваються у сучасній системі комунікацій, торкнулася і сфери науки.

Як відомо, наукова комунікація – це спілкування вчених із питань виробництва нового наукового знання, що містить також процес пошуку інформації та обмін інформацією між ученими. Наукова комунікація у сучасному суспільстві здійснюється, звичайно, і в рамках традиційних соціальних форм, доповнюючись більш сучасними можливостями електронної комунікації. До традиційних форм варто віднести паперові публікації, особисті бесіди, конференції, групові дискусії, препринти тощо. До новітніх форм наукової комунікації відносять ті форми, які ґрунтуються на використанні інформаційно-комунікаційних технологій та глобальної мережі Інтернет.

М. Маклюен також ще у минулому столітті висуває думку, що етапи духовного і матеріального розвитку людства тісно пов'язані з формами соціальних комунікацій, якими користується людство (McLuhan 1994). У «дописьмову» епоху люди використовують природні комунікаційні форми, основу яких складала безпосередньо природна мова. Це була епоха «людини, що слухає» (I етап). В епоху виникнення писемності головним комунікаційним каналом для отримання інформації стає зір, настає епоха «людини, що дивиться» (II етап). Протягом тривалого часу усна і писемна форми отримання інформації зберігають певний паритет, який порушується з винайденням друкованої форми комунікації. В «епоху Гутенберга» (III етап) відбувається становлення людини друкованої книги (McLuhan 2001).

У сучасному суспільстві у зв'язку з появою нових форм віртуальної комунікації і, зокрема, мережі Інтернет цікавість до концепції М. Маклюєна повертається. Адже новітні форми Інтернет комунікацій долають межі простору, зменшують географічні обмеження і допомагають людям спілкуватися, обмінюватися знаннями, ідеями та інформацією. Тому четвертий етап, що тільки розпочинається, можна характеризувати як синтез «людини, що слухає», і «людини, що дивиться». Засоби сучасної віртуальної комунікації впливають не на окремі органи чуття людини, а комплексно, тобто повертається «сенсорний баланс» епохи дописемної комунікації (Кропочева 2019). Отже, вплив соціально-індивідуальних чинників на систему наукових комунікацій визначається візуальною грамотністю, медіаграмотністю, індивідуальними особливостями сприйняття інформації, особистим досвідом та бажанням людини використовувати новітні засоби комунікації у спілкуванні.

Л. Дротянко в одній із робіт досліджує проблему збереження самості й унікальності людської особистості в процесі соціальних комунікацій в інформаційному суспільстві. Особлива увагу вона приділяє аналізу комунікації людей у сучасних соціальних мережах, де часто відбувається нівелювання індивідуальних характеристик особистості (Дротянко 2024, 6-7).

О. Сідоркіна також звертає увагу на соціальний аспект сучасних комунікацій, що виникли на основі

інформаційних технологій. Автор розглядає суперечності між традиційними формами соціалізації індивіда та новітніми засобами здійснення комунікативних зв'язків у процесі соціальної комунікації. Показує основні напрямки трансформації комунікативного простору у сучасному інформаційному суспільстві, місця у ньому особистості та необхідність їхнього соціально-філософського аналізу як фактору соціального розвитку в умовах сучасних науково-технічних та соціокультурних викликів (Сідоркіна 2024, 66).

І. Скиба звертає увагу на специфіку комунікативних процесів в умовах інформатизації суспільства. Автор обстоює думку, що сам по собі розвиток технічних засобів комунікації автоматично не призводить до успішного забезпечення комунікативних процесів. Більше того, прискорення темпів життя та форсування процесів комунікації веде до більш чіткого розділення та протиставлення інформаційного та власне комунікативного в сучасних комунікативних процесах, оскільки «інформаційне» та «комунікативне» мають кардинально різноспрямовані вектори розвитку. Важливу роль у вирішенні даної суперечності відіграє саме наукове знання (Скиба 2024).

В. Онопрієнко розкриває природу новітніх мегатехнологій: інфо-, біо-, нано-, когнітивних та соціогуманітарних, що посилюють ефекти їхнього спільного застосування і ризиковість суспільства знань. Суспільство знань автор характеризує як суспільство, що спирається на інформаційні технології і новітні форми віртуальної Інтернет-комунікації, якісна своєрідність яких визначається дією сукупності факторів, які включають: широке усвідомлення ролі знання як умови успіху у будь-якій сфері діяльності; наявність у соціальних суб'єктів різного рівня постійної потреби у новому знанні, необхідному для вирішення нових завдань; ефективне функціонування систем виробництва і передачі знання тощо (Онопрієнко 2017, 12-13).

Н. Ченбай здійснює соціально-філософський аналіз особливостей спілкування і комунікації в освітній сфері технологічного суспільства. Автор відмічає, що, не зважаючи на відмінності між ключовими поняттями «спілкування» і «комунікація», в освітньому процесі вони використовуються як синоніми. Автор відстоює позицію, що в умовах формування нової парадигми освіти, в якій до комунікативного процесу залучені різні освітні технології, результативність комунікаційної взаємодії залежить від професійної майстерності викладача, від його вміння розпочати комунікацію зі студентами через діалог, тобто, від особистісних характеристик конкретної людини (Ченбай 2024, 91-92).

Свого часу одним із перших концепцію неявного особистісного знання розробив М. Полані. Згідно з цією концепцією особистісні індивідуальні характеристики учених залишають відбитки в отриманих ними знаннях і стають невід'ємною їхньою частиною. З того часу, як М. Коперник створив геліоцентричну систему і позбавив людину позиції в центрі Всесвіту, яку їй приписувала як геоцентрична система Птолемея, так і Біблія, люди

часто чули заклики поглянути на себе об'єктивно. Але як би не прославляли «об'єктивність», ми змушені дивитися на Всесвіт з того центру, що знаходиться всередині нас, і описувати його мовою, що сформувалася у процесі людського спілкування. На думку М. Полані, будь-яка спроба повністю виключити суб'єктивність із нашої наукової картини світу, неминуче веде до абсурду (Polanyi 2015). Прагнення позбавляти знання суб'єктивності учений бажає замінити альтернативним ідеалом, що враховує як особистий вклад індивідуального суб'єкта пізнання, так і сукупний вплив соціального досвіду.

Мета і завдання

В епоху класичної науки ідеалом було проголошена об'єктивність наукового знання і вчені прагнули усунути з нього будь-які ознаки суб'єктивності. Лише набагато пізніше вчені усвідомили помилковість такого підходу і наука перестає претендувати на повну об'єктивність наукового знання. Сучасна ж наука, яку часто визначають як постнекласичну, зазнала значних змін у розумінні суб'єкта пізнання, засобах і об'єкті пізнання. Сьогодні дуже рідко в якості суб'єкта виступає окремих учений, найчастіше суб'єктом постає група людей, наукове співтовариство, чисельність і склад якого іноді важко визначити, тому наукова комунікація стає однією з умов отримання нового знання. І, як наслідок, невід'ємною частиною результату наукового пізнання стають індивідуальні і соціальні характеристики пізнавального суб'єкта, тому метою статті є дослідження впливу індивідуально-соціальних чинників на новітні форми наукових комунікацій. Враховуючи, що до найбільш поширених новітніх форм наукової комунікації відносять саме міжособистісну комунікацію у мережі (посилання, блоги, соціальні професійні мережі, сайти університетів та бібліотек тощо), така обумовленість є очевидною.

Методологія дослідження

Теоретико-методологічною основою даної роботи виступає сукупність загальнонаукових та спеціальних підходів і методів, які дають можливість дослідити механізм впливу на наукові комунікації соціальних та індивідуальних чинників. Серед них планується використати метод системного аналізу, комплексний та компаративний метод. Метод системного аналізу і комплексний підхід планується застосовувати у зв'язку зі складністю і мінливістю об'єкта дослідження при осмисленні співвідношення різних рівнів і форм наукових комунікацій, при вивченні складної системи різноманітних взаємозв'язків між окремим ученим і науковим співтовариством, традиційними і новітніми формами комунікацій тощо.

Системний підхід планується доповнити синергетичним і діалектичним, адже процес розвитку наукового знання має діалектичний характер. Компаративний метод планується використати при дослідженні динаміки змін у системі наукових комунікацій та їхнього впливу на результат наукового пізнання.

Результати

У сучасній постнекласичній науці зміни в об'єкті пізнання в першу чергу викликають зміни і в суб'єкті пізнання, в якості якого досить рідко виступають окремі вчені, а все частіше наукові співтовариства, що необхідно враховувати при дослідженні наукових комунікацій. Як відомо, одним із перших поворот до «колективного суб'єкта пізнання» здійснює відомий польський вчений Л. Флек. Відкидаючи теорію пізнання, яка спиралася на поняття індивідуального суб'єкта, він пропонує поглянути на суб'єкт наукової діяльності з більш загальних позицій (Fleck 2011).

Такий підхід до розуміння суб'єкта наукового пізнання, робить очевидною соціальну обумовленість результату наукового пізнання та його залежність від наявної системи комунікацій. Добре організоване наукове співтовариство з внутрішнім розподілом праці, з технічним забезпеченням, зі взаємним обміном думками і своїми традиціями ведення полеміки представляє собою такого суб'єкта пізнання, чий можливості значно переважають можливості окремої людини. А у функціонуванні наукового співтовариства велике значення має наукова комунікація – спілкування вчених у процесі їхньої творчої діяльності. Оскільки головною метою процесу наукового пізнання є продукування і отримання нового знання, комунікацію учених у процесі їхньої діяльності можна розглядати як один із чинників створення нового наукового знання.

У попередній роботі ми називали серед найбільш розповсюджених типів Інтернет-комунікацій наступні (Скиба 2019):

- 1) Людина – комп'ютер.
- 2) Людина – людина.
- 3) Одна людина – багато людей.
- 4) Багато людей – одна людина
- 5) Багато людей – багато людей.

Простежимо, у який спосіб найпоширеніші форми Інтернет-комунікацій поєднуються з традиційними науковими формами комунікацій. У системі наукових комунікацій найчастіше користуються першим і другим типом комунікації. Комунікація першого типу містить отримання інформації за допомогою аудіо-, відео-, текстових повідомлень, файлів та документів. Також сюди належить відвідування сайтів університетів та електронних бібліотек, «зачування» електронного тексту для подальшої роботи (копіювання, тиражування, конспектування тощо). Свого часу паперовий науковий журнал був одним із найбільш успішних засобів наукової комунікації і важливим джерелом інформації. Тому поява нової форми журналу – електронного зумовила цілу низку змін у системі сучасних наукових комунікацій. До вище названих переваг електронних журналів слід додати швидкість підготовки і поширення публікацій, доступність у мережі у будь-який час (Скиба 2019). До недоліків можемо віднести наступне: відсутність світла і зв'язку робить всі електронні масиви інформації недоступними. До першого типу також можна віднести спілкування реального суб'єкта з віртуальним суб'єктом (взаємодія з роботами,

мережеві онлайн ігри, взаємодія комп'ютерних інтелектуальних агентів тощо.

До другого типу Інтернет-комунікацій належить спілкування двох реальних суб'єктів за допомогою мережі Інтернет. Це є і електронна пошта, форуми, блоги, миттєвий обмін аудіо- відео- текстовими повідомленнями за допомогою месенджерів Telegram, Viber, WhatsApp тощо.

Третій тип комунікації у науці використовується рідше. Це – електронна розсилка, створення електронних архівів і джерел інформації.

Четвертий тип комунікації найчастіше використовують у науці, коли проводять анкетування чи різноманітні соціологічні опитування

П'ятий тип комунікації означає одночасне спілкування багатьох людей. Це різноманітні онлайн конференції, форуми, чати (Internet Relay Chat), мережеві ігри тощо.

До загальних особливостей комунікації у мережі Інтернет слід віднести:

- анонімність, коли користувач має змогу спілкуватися анонімно, і не вказувати жодні дані стосовно своєї статі, віку, біографії тощо. Ця особливість дає змогу уникнути витоку особистої інформації, забезпечує певний рівень комфорту у спілкуванні. Водночас, існує можливість створення альтернативних особистостей, репрезентації часткової або покращеної версії «я»;

- фізичну відсутність, яка в поєднанні з анонімністю, дозволяє учасникам комунікації фантазувати стосовно співбесідника, наділяти його певним зовнішнім обліком та соціальним статусом. Також можливий варіант подання недостовірної інформації кожним з учасників комунікації;

- своєрідне протікання процесів міжособистісного сприйняття у зв'язку з відсутністю невербальної інформації. У цьому випадку учасники комунікації звертаються до засобів стереотипізації, намагаються віднайти у співбесіднику певні конкретні якості;

- нерегламентованість поведінки – у зв'язку з відсутністю чітких та визначених правил поводження в мережі, учасники комунікації мають змогу спілкуватися неформально, ігнорувати повідомлення, видаляти контакти. Часто стиль спілкування користувача в Інтернеті відрізняється від його повсякденного стилю живого спілкування, він стає найчастіше вільним, інколи грубим, з використанням нецензурної лексики та образ щодо інших учасників комунікації;

- компенсаторну віртуальну емоційність – оскільки емоційне вираження є ускладненим в мережі, для компенсації використовуються спеціальні знаки для передачі емоцій (смайли) або ж емоції передаються описово;

- використання різних способів самопрезентації (анкети, персональні сторінки чи сайти) (Бегерська 2017). Отже, сьогодні, коли комунікація значною мірою перенесена у простір віртуальної реальності, використання нових форм Інтернет-комунікацій для обміну науковою інформацією має свої особливості. Мається на увазі те, що взаємодія учасників комунікації у мережі відображає нову якість інформаційних, суб'єкт-об'єктних відносин, що зумовлено, в першу чергу, особливостями мови

соціальних мереж. Мова у соціальних мережах часто використовує сленгізми, різноманітні скорочення та вживання аббревіатур, використання смайликів, які намагаються компенсувати відсутність невербального спілкування.

Але якими б зручними не були форми віртуальної комунікації, потрібно пам'ятати, що людина живе в реальному світі і в реальному соціокультурному просторі, живе реальне спілкування не може бути повністю замінене ніякою віртуальною комунікацією.

Обговорення

Поряд із моделями комунікації, у яких зроблено акцент на пізнавальному потенціалі комунікації, існують моделі, в яких робиться наголос саме на соціальних функціях наукової комунікації. Це пов'язано з тим, що у процесі комунікації вчені не лише здійснюють обмін інформацією, а й встановлюють певні соціальні відносини – вирішуються питання про авторитет, науковий статус, відбувається стратифікація наукового співтовариства, причому різноманітність соціальних відносин представляється у специфічних для різних рівнів об'єднання вчених формах – починаючи від лабораторії чи інституту і закінчуючи сукупністю вчених якоїсь дисципліни чи науковим співтовариством загалом (Онопрієнко 1998).

Звичайно, виділення двох основних рівнів функціонування систем наукових комунікацій інформаційного і соціального є чистими теоретичними дослідницькими абстракціями і на практиці в чистому вигляді, як правило, не реалізуються. В конкретних дослідженнях, звичайно, мають місце обидва аспекти, хоч наголос робиться, як правило, на одному з них. Для характеристики наукових комунікацій використовується критерії класифікації, які в контексті появи нових віртуальних форм комунікації, можна вже вважати традиційними, такі як, «формальна та неформальна комунікація», «усна та письмова комунікація», «міжособистісна і безособистісна комунікація», «безпосередня та опосередкована комунікація», «запланована та спонтанна комунікація», а також, по відношенню до засобів комунікації, – поняття «первинна та вторинна інформація» (Скиба 2008).

Основою відмінності формальної і неформальної комунікації (або офіційної чи неофіційної) є їхнє відношення до документально зафіксованих форм представлення наукової інформації. Відповідно, до формальної комунікації, можна віднести ті засоби і форми спілкування, що призводять до появи наукових публікацій, в першу чергу наукових статей та монографій, в той же час неформальна комунікація – це ті види та форми спілкування вчених, які не передбачають обов'язкової появи наукових робіт.

За критерієм їх представлення науковому співтовариству засоби формальної комунікації, в свою чергу, можуть бути розділені на первинні і вторинні. До первинних відносяться, перш за все, наукові статті, монографії, книги, а також тези та доповіді на наукових конференціях, матеріали яких обов'язково публікуються. В певному сенсі

переклади наукової літератури і деякі специфічні рубрики наукових журналів (листи в редакцію, репліки, інформація про наукове життя і т.д.) також належать до первинних засобів комунікації. До вторинних засобів комунікації належать різного роду огляди літератури, реферати наукових статей і книг, рецензії, списки анотацій, тематичні бібліографії тощо. До форм неформальної комунікації відносять різного роду бесіди вчених – в наукових установах, в кулуарах наукових зборів, в позаробочий час і т.д.; різноманітні форми допублікаційних повідомлень – рукописи, препринти, усні доповіді на наукових нарадах, що не передбачають обов'язкових публікацій матеріалу. Сюди ж належать різного роду наукові звіти, призначені для використання виключно всередині тієї чи іншої установи. До наукової комунікації належать також і наукові часописи, наукові наради, дискусії, різного роду професійні зустрічі.

До міжособистісної комунікації прийнято відносити ті форми, в яких повідомлення адресоване певній особі. Відповідно, безособистісна комунікація передбачає оприлюднення результату наукового дослідження певній групі науковців, персональний склад якої не визначається. У більшості випадків це розрізнення видів комунікації проводиться відносно просто: наукова бесіда, вузьке професіональне обговорення, розсилання препринтів і т.д. відносяться до міжособистісних засобів, в той же час виступ в дискусії чи навіть рецензія в науковому журналі важко кваліфікувати на цій підставі, тому що кожен із цих комунікаційних актів, з одного боку, направлений цілком конкретному індивіду (доповідачу чи автору книги, що рецензується), а з другого, – адресований усім колегам, зацікавленим його змістом (Онопrienko 1998).

Безпосередня комунікація передбачає прямий інформаційний контакт комунікантів, у той час як у опосередкованій комунікації наявні одна чи кілька проміжних ланок. Запланована комунікація передбачає цілеспрямований пошук інформації, спонтанна або незапланована комунікація – учений отримує важливу інформацію під час бесіди з колегою випадково. Неважко помітити, що такий підхід до класифікації має певні недоліки, адже іноді конкретна форма класифікації може бути віднесена до різних рубрик. Хоча цей недолік, на нашу думку, не є вже таким значущим.

Суб'єкт наукового пізнання, будучи в той же час соціальним суб'єктом, відчуває на собі вплив різноманітних ціннісних уявлень свого часу (ідеологічних, художніх, моральних і тощо). Але кожен індивід засвоює зміст ідей і уявлень не пасивно, він переробляє їх залежно від своїх індивідуальних особливостей. І ці конкретні психологічні особливості, які отримують засвоювані людьми знання, ідеї, безперечно, детермінують систему наукових комунікацій і наукову діяльність. Вони визначають індивідуальний стиль дослідження і спілкування окремих учених, який взаємодіє з загальним стилем епохи і здійснює визначальний вплив на отримані наукові результати.

Висновки

Сьогодні високий рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій ще більше збагатив систему сучасних наукових комунікацій новими відео-і аудіозуальними засобами передачі наукової інформації, тим самим ще більше підкресливши обумовленість результату наукового пізнання соціальними і індивідуальними чинниками. Використанням електронної пошти, і пошуком інформації у мережі Інтернет сьогодні ми вже нікого не здивуємо. Електронними бібліотеками і репозитаріями науковці теж звикли користуватися, переваги і недоліки електронних журналів теж оцінили. Деяко рідше у системі наукових комунікацій користуються різними науковими блогами, форумами та соціальними мережами. Сьогодні система наукових комунікацій розвивається швидкими темпами і детермінується соціальними та індивідуальними чинниками, оскільки результат наукового пізнання певною мірою залежить від медіаграмотності, рівня інформаційної культури та навіть особистих уподобань людини при виборі новітніх інформаційно-комунікаційних засобів. Наукове співтовариство зацікавлене у розвитку і появі нових форм наукової комунікації, оскільки це відкриває значні перспективи у науковій і дослідницькій діяльності і сприяє розвитку та становленню учених як фахівців у своїй галузі. Всупереч поширеній думці про те, що зміни у процесі наукового пізнання, викликані появою інформаційних технологій та нових форм комунікації робить «безликою» сучасну науку, роль особистісного фактора в ній ніколи не знижується.

Список літератури

1. Fleck L. *Denkstile und Tatsachen. Gesammelte Schriften und Zeugnisse*. Frankfurt am Main, 2011.
2. McLuhan M. *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man*. Canadian National Institute for the Blind, 2001.
3. McLuhan M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. IT Press Ltd, 1994.
4. Polanyi M. *Personal Knowledge: Towards a Post-critical Philosophy*. 2015. 464 p.
5. Бегерська О. В. Особливості Інтернет комунікації. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. 2017. Вип. 38. С. 17-20.
6. Дротянко Л. Г. Унікальність людського буття у сучасних соціальних комунікаціях. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2024. Вип. 1 (39). С. 5–10. (Серія: «Філософія. Культурологія»).
7. Кропачева Н. М. «Зовнішні розширення» як основне поняття культурологічної концепції Маршала Маклюєна: біографічний контекст, 2019 [/http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/838](http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/838)
8. Онопrienko В. І. Nbics-технології та ризики суспільства знань. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2017. Вип. 2 (26). С. 12–15. (Серія: «Філософія. Культурологія»).
9. Онопrienko В. І. Наукове співтовариство: Вступ до соціології науки. К.: ЦДПІН НАН України, 1998. 98с.
10. Сідоркіна О. М. Особистість в умовах сучасних викликів (комунікативний аспект). *Вісник Національного авіаційного університету*. 2024. Вип. 1 (39). С. 65–69. (Серія: «Філософія. Культурологія»).
11. Скиба І. П. Специфіка комунікативних процесів в умовах інформатизації суспільства. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2024. Вип. 1 (39). С. 69-74. (Серія: «Філософія. Культурологія»).

12. Скиба О. П. Стиль мислення і наукові комунікації. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2008. Вип. 2 (8). С. 91–94. (Серія: «Філософія. Культурологія»).

13. Скиба О. П. Інтернет-комунікації в інформаційному суспільстві: соціокультурний аспект. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2019. Вип. 2 (30). С. 173–177. (Серія: «Філософія. Культурологія»).

14. Ченбай Н. А. Специфіка спілкування в освітній сфері технологічного суспільства (соціально-філософський аналіз). *Вісник Національного авіаційного університету*. 2024. Вип. 1 (39). С. 91–94. (Серія: «Філософія. Культурологія»).

References

1. Fleck, Ludwik. 2011. *Denkstile und Tatsachen. Gesammelte Schriften und Zeugnisse*. Frankfurt am Main.

2. McLuhan, Marshal. 2001. *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man*. Canadian National Institute for the Blind.

3. McLuhan, Marshal. 1994. *Understanding Media: The Extensions of Man*. MIT Press Ltd.

4. Polanyi, Michael. 2015. *Personal Knowledge: Towards a Post-Critical Philosophy*. Chicago: University of Chicago Press.

5. Beherska, O. 2017. "Osoblyvosti Internet komunikatsii" ["Features of Internet communication"]. *Problemy semantiki slova, rechennia ta tekstu, Studies in Word, Sentence and Text Semantics* 38: 17–20.

6. Drotianko, Liubov. 2024. "Unikalnist liudskoho buttia u suchasnykh sotsialnykh komunikatsiakh" ["The uniqueness of human existence in modern social communications"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1 (39): 5–10. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18424>

7. Kropocheva, Nataliia. 2019. "Zovnishni rozshyrennia' yak osnovne poniattia kulturolohichnoi kontseptsii Marshala Makliuena: biohrachnyi kontekst" ["'External extensions' as the main concept of Marshall McLuhan's cultural concept: biographical context]. Accessed October 1, 2024. <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/838>.

8. Onopriienko, Valentyn. 2017. "Nbics-tehnolohii ta ryzky suspilstva znan" ["NBICS Technologies and Risks of the Knowledge Society"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho*

universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology 2 (26): 12–15. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.26.12657>.

9. Onopriienko, Valentyn. 1998. *Naukove spivtovarystvo: Vstup do sotsiolohii nauky [Scientific Community: Introduction to the Sociology of Science]*. Kyiv: TsDPIN NAN Ukrainy.

10. Sidorkina, Olena. 2024. "Osobystist v umovakh suchasnykh vykykiv (komunikatyvnyi aspekt)" ["Personality in the Conditions of Modern Challenges (Communicative Aspect)"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1 (39): 65–69. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18459>.

11. Skyba, Ivan. 2024. "Spetsyfika komunikatyvnykh protsesiv v umovakh informatyzatsii suspilstva" ["The Specificity of Communicative Processes in the Conditions of Informatization of Society"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1 (39): 69–74. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18460>.

12. Skyba, Oksana. 2008. "Styl myslennia i naukovi komunikatsii" ["Thinking style and scientific communications"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 2 (8): 91–94. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.8.2211>.

13. Skyba, Oksana. 2019. "Internet-komunikatsii v informatsiinomu suspilstvi: sotsiolokurnyi aspekt" ["Internet Communications in the Information Society: Sociocultural Aspect"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 2 (30): 173–177. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.30.14462>.

14. Chenbai, Nataliia, 2024. "Spetsyfika spilkuвання v osvitnii sferi tekhnolohichnoho suspilstva (sotsialno-filosofskiy analiz)" ["The Specifics of Communication in the Educational Sphere of a Technological Society (Social and Philosophical Analysis)"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1 (39): 91–94. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18464>.

O. Skyba

THE CORRELATION OF THE SOCIAL AND INDIVIDUAL IN MODERN SCIENTIFIC COMMUNICATIONS: A PHILOSOPHICAL ASPECT

Introduction. Today, due to the emergence of new forms of scientific communication, individual and social characteristics of the cognitive subject have become an integral part of the results of scientific inquiry. **The aim and tasks** are to study the influence of individual and social factors on the latest forms of scientific communications. **Research methods.** In the course of the study, the systemic approach is supplemented with synergistic and dialectical approaches, as the process of the development of scientific knowledge is dialectical in nature. The comparative method is used to examine the dynamics of changes in the system of scientific communications and their impact on the outcomes of scientific inquiry. **Research results.** Nowadays, as communication has largely moved into the realm of virtual reality, the use of new forms of Internet communication for the exchange of scientific information has its own peculiarities. This means that online interactions reflect a new quality of informational and subject-object relations, largely shaped by the language of social networks, which often includes slang, abbreviations, acronyms, and emojis to compensate for the absence of non-verbal cues. However, no matter how convenient virtual communication is, live interaction cannot be fully replaced by it. **Discussion.** Distinguishing between the two main levels of functioning of scientific communication systems-informational and social-is a purely theoretical research abstraction and, as a rule, is not implemented in its pure form in practice. In specific studies, both aspects are usually present, although the emphasis is generally placed on one of them. To characterize scientific communications, classification criteria are used, which, in the context of the emergence of new virtual forms of communication, can already be considered traditional, such as "formal and informal communication," "oral and written communication," "interpersonal and impersonal communication," "direct and mediated communication," and so on. **Conclusions.** Contrary to the widespread belief that changes in the process of scientific knowledge caused by the emergence of information technologies and new forms of communication render modern science "faceless," the role of the personal factor in it does not diminish.

Keywords: scientific communications, Internet communications, personal knowledge, electronic journal, interpersonal communication, information and communication technologies (ICT).